

Дубова О. А.

професор кафедри прикладної лінгвістики, Навчально-науковий гуманітарний
інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала
Макарова (Україна, Миколаїв), helen.evolucia@gmail.com

ОМОНІМІЯ ВІДМІНКОВИХ ФЛЕКСІЙ В ЕВОЛЮЦІЙНОМУ АСПЕКТІ

Омонімію відмінкових флексій розглянуто з метою виявлення її впливу на аналітизацію української мови. Аналіз здійснено за допомогою основної морфологічної одиниці – формомоделі. Еволюційне дослідження омонімії відмінкових флексій свідчить, що в системі української мови відбуваються зміни, спрямовані на подолання семантично невиправданої омонімії. Тенденція до подолання семантично невиправданої флексійної омонімії не є виявом аналітизаційних процесів, натомість визначає послідовне застосування родового мотиваційного критерію до перебудови системи відмін.

Ключові слова: іменник, відміна, відмінок, відмінювання, флексія, омонімія флексій.

Історія українського іменникового відмінювання пов'язана з трансформацією шестичленної системи відмін у чотиричленну. Однак, як свідчать спостереження, в сучасній українській мові продовжують відбуватися певні процеси, що впливають на зміни системи відмін.

Одним з явищ, що визнаються етапами поступового функціонального послаблення синтетичної відмінкової словозміни іменників, є поширення флексійної омонімії. [6, с. 146-147; 7, с. 15-19; 18, с. 68; 24, с. 12; 38, с. 67, 90-91, 102; 40, с. 194-195]. Напевне, сам факт омонімії окремих флексій не можна визнати достатнім аргументом для висновків про послаблення функціонально-семантичних спроможностей синтетичної словозміни, оскільки флексії не є самодостатніми одиницями формотворення, а являють собою компоненти словоформ або формомodelей, у складі яких флексія виявляє облігаторний

функціональний зв'язок із певною основою. Аналіз омонімії власне флексій може становити певний дослідницький інтерес [12, с. 44-50; 20, с. 6-8], однак функціональні властивості таких флексій виявляються тільки з урахуванням того, що вони є складниками повноцінних одиниць формотворення – словоформ, формомodelей. Омонімія флексій, що нейтралізується в структурі певної формомodelі, а отже, й словоформ, утворених за такою формомodelлю, завдяки певним диференційним ознакам (родове значення основи) не позбавляє синтетичні засоби формотворення можливості однозначно виражати граматичну семантику [7, с. 17]. Певні репрезентаційні недоліки формотворення спостерігаються в тому разі, якщо омонімічними виявляються власне формомodelі з основами, тотожними за родовою графемою, та омонімічними флексіями. Отже, весь склад формомodelей з омонімічними флексіями розподіляється на дві групи: (1) групу формомodelей, омонімічні ознаки яких обмежуються лише флексіями, та (2) групу власне омонімічних формомodelей. Запропоновані критерії визначення омонімії в субстантивному відмінково-числовому формотворенні відмінні від тих, за якими виявляються омонімічні словоформи (див.: [5, с. 152]).

Крім функціонально навантаженої омонімії одночислових формомodelей називного – знахідного, родового – знахідного, всі інші різновиди омонімії відмінкового формотворення, що виявляється на рівні формомodelей і словоформ, узагальнюються у відношеннях різночислових формомodelей називного, родового і знахідного та родового і давального однини.

Перший різновид омонімічних угруповань різночислових формомodelей називного, родового, знахідного репрезентує собою омонімію, зумовлену вираженням графем категорії істоти/неістоти й ускладнену в іменників-назв істот формомodelлю називного з іншим числовим значенням, а в іменників-назв неістот – формомodelлю родового.

Омонімія різночислових формомodelей називного, знахідного, родового може бути нейтралізована на рівні словоформ синтетичними засобами (наголосом, змінами в основі, залученням до формотворення іншої варіативної

формомоделі), хоч загалом реалізація такої можливості виглядає непослідовно. Втім нейтралізація такого різновиду відмінкової омонімії підпорядковується закономірності, зумовленій функціонально-семантичним чинником. Згідно з вимогою диференційованої репрезентації одночислових і різночислових словоформ називного і знахідного в парадигмах іменників-назв істот омонімія називного і знахідного обов'язково зазнає сильного впливу тенденції до нейтралізації омонімії.

На омонімію називного і родового в парадигмах іменників як назв істот, так і назв неістот подібна тенденція не має обов'язкового впливу. Омонімія різночислових формомоделей та словоформ родового і називного або родового і знахідного не зумовлює порушень правила, котрим передбачається розмежування засобів вираження суб'єктної та об'єктної семантики, оскільки словоформи родового внаслідок синтаксичної транспозиції можуть набувати в слов'янських мовах взагалі і, зокрема, в російській як суб'єктного, так і об'єктного значення [4, с. 163-164; 8, с. 147-151; 13, с. 161-164; 14, с. 11; 15, с. 33, 36-37]. У придієслівній позиції родовий за об'єктною семантикою збігається з називним. Такий поліфункціоналізм родового робить цілком припустимою омонімію його формомоделей як із суб'єктним називним, так і з об'єктним знахідним, і не справляє стимулюючого впливу на активізацію тенденції до нейтралізації омонімії.

Єдино можливими нейтралізуючими умовами для протиставлення називного суб'єкта і родового об'єкта є використання відповідних словоформ при предикаті-перехідному дієслові із запереченням: укр. (1) *Подружки не знайшли сестрички* / (2) *Рисі не помітили лисиці*; рос. (3) *Невестки не жалуют свекрови* / (4) *Лани не догнали лошади*. Однак для сучасних української та російської мов більш типовим, поширеним є використання для придієслівної позиції словоформ знахідного об'єкта від іменників-назв істот, а не родового [11, с. 35], що ліквідує умови для семантично недиференційованого використання словоформ називного і родового, а також сприяє чіткому вираженню об'єктної та суб'єктної семантики. Пор. з попередніми прикладами:

(1) *Подружки не знайшли сестричок* або *Подружок не знайшли сестрички* / (2) *Рисі не помітили лисиць* або (2) *Рись не помітили лисиці*. Факультативний характер усунення омонімії визначається різною дистрибуцією словоформ родового й називного.

Вплив тенденції до подолання омонімії називного і знахідного в іменників-назв істот виявляє різну актуальність для субстантивної словозміни української мови, оскільки різною мірою реалізується в парадигмах певних лексем. В українській мові омонімічні формоделей мають дуже обмежене застосування: лише до словозміни тих іменників, де така омонімія усувається на рівні словоформ завдяки видозмінам основ. У російській мові різночислові формоделей називного і знахідного частіше застосовуються для словозміни іменників-назв істот, і тому тут дія тенденції до подолання омонімії виявляється актуальнішою і різноманітнішою за способами реалізації.

Незважаючи на припустимість омонімії різночислових словоформ називного, знахідного, родового в парадигмах іменників-назв неістот, надмірне поширення її в українських іменниках середнього роду з суфіксом *-j-* може спричиняти певні комунікативні незручності. Питання про появу в однині флексії *-a* замість *-є* залишається дискусійним [21, с. 198-200; 16, с. 62-66, 73-75; 27, с. 88-89], однак для досліджуваної проблеми важливим є власне факт омонімізації формоделей. Тип омонімії відмінкових формоделей, що виявився в парадигмі іменників середнього роду з суфіксом *-j-*, не визначає перспектив омонімізації в системі відмінкової словозміни української мови. Система мови виявляє радше захисну реакцію відносно омонімії родового, знахідного, називного однини та називного, знахідного множини, обмеживши її тільки іменниками середнього роду на *-j-* і тривалий час зберігаючи первинні формоделі називного й знахідного однини з флексією *-є*. Омонімія формоделей з основами середнього роду також стала наслідком пізніх історичних змін [28, с. 87-89]. Однак діалектологічний матеріал та особливості формотворення в українській літературній мові XIX – початку XX ст. свідчать про те, що певний час діяла тенденція до збереження відмінностей між

формомоделями називного й знахідного однини на -є та називного і знахідного на -'а. Пор., зокрема, послідовне утворення М. Грушевським словоформ однини за формомоделлю на -є та словоформ множини за формомоделлю на -'а: наз. однини – *...вийшло замішання ...* [Грушевський], *...спочутє народу було на стороні Романа...*; знах. одн. – *підняли повстаннє...*, *...продовжила самостійне державне житє ще більш як на столітє ...*; наз. мн. – *...Татарам на руку був сей рух, сі бажання ..., Внутрішні замішання ... в сім часі утихли*; знах. мн. – *... Київ пережив спустошення, ... переказуючи ті всякі оповідання...* Незважаючи на актуальність розмежування словоформ одного відмінка в однині та множині, формомодель на -є була витіснена формомоделлю на -а і зазнала архаїзації. Утім з огляду на потреби репрезентації графеми числа було б доцільно відновити формомоделі на -є для називного і знахідного однини. Хоч у функціональному плані така перспектива є цілком раціональною, проте її реальність видається поки що (чи й взагалі) вкрай сумнівною, оскільки вона неможлива для усного мовлення і водночас їй перешкоджає усталена літературна норма.

Другий різновид функціонально не навантаженої омонімії в сучасних українській мові репрезентують формомоделі родового й давального однини. Така омонімія являє собою наслідки пізнішої перебудови архаїчної системи відмін у сучасні (уніфікаційні процеси, що виявилися у впливі відміни на -*ā/-āj* на відмінювання іменників з -*ī* основами, відміни з -*ī* основами на іменники з -*n* основами або в об'єднанні в одній сучасній парадигмальній позиції формомodelей, успадкованих від різних архаїчних відмін), а іноді утворювалася внаслідок фонетичних змін (*ě→i* в українській мові) [10, с. 150-151; 27, с. 118-119; 28, с. 75-76, 92-95; 30, с. 82-85; 37, с. 60]. Отже, виникнення омонімії родового й давального не було зумовлене комунікативними чинниками, являло собою побічні наслідки тих процесів, що мали інші причини.

З погляду комунікативних потреб омонімія родового й давального є негативним явищем. У сучасній українській мові функціонування словоформ

родового й давального може визначатися тотожними дистрибутивними умовами, в яких єдиним засобом диференціації релятивної семантики цих словоформ можуть бути відмінкові флексії. Умови тотожної синтаксичної дистрибуції виявляють негативний характер омонімії родового й давального однини. Засоби синтетичного формотворення протидіють абсолютному закріпленню цього типу відмінкової омонімії.

Усуненню омонімії сприяють варіативні флексії. У сучасній українській мові при однотипному оформленні флексії давального залишаються варіативними флексії родового в 1 відміні (-*u/-i*), і тому омонімія родового й давального в парадигмі цієї відміни виявляється тільки в словозміні іменників м'якої та мішаної груп. Для повного подолання такої омонімії в парадигмі першої відміни можливості нібито існують, і полягають вони в уніфікації формомоделі родового на -*u*, використанні її для формотворення іменників усіх груп цієї відміни. Такий шлях подолання омонімії був би цілком закономірним, оскільки вплив твердого варіанта відмінювання на м'який є явищем, традиційним як в історії української мови, так і в сучасних говорах [28, с. 75-76; 23, с. 147]. Однак у сучасній українській літературній мові будь-яких ознак, що свідчили б про реалізацію зазначеної можливості, не виявляється. Вплив тенденції до подолання омонімії формомоделей родового й давального в 1 відміні послаблюється передусім обмеженою реалізацією формомоделі родового на -*i* (тільки для іменників м'якої й мішаної груп). Додаткову нейтралізуючу дію справляють морфонологічні закономірності, згідно з якими зтвердіння кінцевого приголосного субстантивної основи відбувається тільки (або переважно) перед флексією на -*e*, а в позиції перед іншими голосними м'який приголосний основи зберігає свої властивості. Пор: *земл'-a, пісн'-a, лисиц'-a*; *земл'-i, пісн'-i, лисиц'-i*; *земл'-у, пісн'-у, лисиц'-у* та *земл'-ею, пісн'-ею, лисиц'-ею*; *земл'-е, пісн'-е, лисиц'-е*. Історія утворення словоформ родового й давального на -*i* 3 відміни в українській літературній мові та в говірках свідчить про нестійкий характер цієї омонімії, на яку певний вплив справляє тенденція до усунення омонімії шляхом відновлення формомоделі родового на -*u* [1, с. 20-

23; 2, с. 54-55; 33, с. 362; 17, с. 85-86; 23, с. 147-148; 25, с. 301-306; 27, с. 145-146; 28, с. 113-114; 33, с. 35; 36, с. 77; 39, с. 8-9]. Дія тенденції до усунення омонімії родового й давального з відміни з функціонального погляду видається цілком виправданою, проте її уповільнює узуальний чинник.

Можливості для усунення омонімії формоделей та словоформ з основами чоловічого роду в українській мові були створені завдяки наявності варіативних формоделей давального [(*субст. основа / чол. р.*) + $-y^{dat.,s.}$]² – [(*субст. основа / чол. р.*) + *-ові (єві/єві)*^{dat.,s.}]. Така альтернативна словозміна стала результатом перебудови архаїчної шестичленної системи відмін у сучасну чотиричленну [27, с. 118-119; 28, с. 92-95; 30, с. 82-85]. Паралельному утворенню словоформ давального однини за формоделями на *-у* та на *-ов(-ові/-єві)* давалися різні оцінки [9, с. 83; 19, с. 119; 22, с. 102-103; 26, с. 14-15; 29, с. 76; 32, с. 79; 31, с. 137-138; 33, с. 35-36; 34, с. 33; 35, с. 63, 71]. Використання подвійних формоделей давального могло визнаватися семантично й стилістично недиференційованим [22, с. 102], але частіше виявлялися спроби надати цій дублетності певної диференційованості шляхом функціонально-семантичного розмежування або визнання нормативно-стилістичних переваг однієї з відмінкових флексій давального. В історії співіснування подвійних форм давального в українській літературній мові XIX–XX ст. частіше основним варіантом визнавалася формоделі на *-ов(-єві/-єві)*. Подібна ситуація склалася й в українських говірках [30, с. 83-85]. Напевне, збереження варіативності формоделей давального в словозміні іменників чоловічого роду всупереч уніфікаційним змінам у відмінковому формотворенні було мотивоване прагненням запобігти омонімізації формоделей і словоформ родового й давального з флексією *-у*. Система мови обмежувала тенденцію до уніфікації й чинила опір абсолютній омонімізації цих двох позицій у відмінковій парадигмі іменників чоловічого роду, визначаючи необхідність репрезентувати семантичне протиставлення родового і давального відмінків засобами флексійного формотворення. Справедливість цього припущення підтверджується поширенням і активізацією застосування формоделей на

-ovi(-evi/-єvi), що спостерігається протягом усієї історії співіснування формоделей давального на *-у* та *-ovi(-evi/-єvi)* [2, с. 40, 69; 3, с. 96-97; 23, с. 105-106; 27, с. 117; 28, с. 93-95; 30, с. 82-85]. Незважаючи на це, остаточна нейтралізація омонімії внаслідок повної заміни формоделі давального на *-у* формоделлю на *-ovi(-evi/-єvi)* не здійснилась.

Дію тенденції до подолання омонімії формоделей родового й давального на *-у* могли уповільнювати два чинники. Перший – це наявність формоделі давального на *-у* для словозміни іменників середнього роду в парадигмі 2 відміни, до складу якої входять і формоделі іменників чоловічого роду. Закріплення формоделі на *-ovi(-evi/-єvi)* за утворенням словоформ давального відмінка іменників чоловічого роду, а також можлива заміна формоделі родового на *-a* формоделлю на *-у* могли б стати поштовхом до відокремлення відмінкових парадигм чоловічого й середнього роду. Більшість формоделей, за якими здійснюється словозміна іменників другої відміни, втратили б спільні флексії і набули б такого вигляду (див. табл. 1.).

Таблиця 1.

Потенційний розподіл формоделей у складі парадигми 2 відміни

Називний	[(осн. чол. р.) + <i>-ø / -o</i>]	[(осн. сер. р.) + <i>-o / -e / '-a</i>]
Родовий	[(осн. чол. р.) + <i>-у</i>]	[(осн. сер. р.) + <i>-a</i>]
Давальний	[(осн. чол. р.) + <i>-ovi(-evi/-єvi)</i>]	[(осн. сер. р.) + <i>-у</i>]
Знахідний	= наз. / род.	= наз.

Ураховуючи те, що формоделі місцевого й кличного з основами чоловічого й середнього роду також не мають тотожного складу флексійних формативів, можна було б очікувати утворення двох парадигм, для котрих єдиною спільною формоделлю залишалася б формоделі орудного. Такі перетворення порушували б принцип побудови формоделей непрямих відмінків чоловічого й середнього роду за допомогою спільних флексій, на якому здавна ґрунтується парадигматична єдність цих іменників. Саме завдяки збереженню формоделей давального на *-у* та родового на *-a* для словозміни

іменників чоловічого роду підтримується цілісність парадигми 2 відміни в українській мові (пор. табл. 1. і 2.).

Таблиця 2.

Реальний розподіл формоделей у складі парадигми 2 відміни

Називний	[(осн. чол. р.) + -ø / -o]	[(осн. сер. р.) + -o / -e / ' -a]
Родовий	[(осн. чол. р.) + -y] [(осн. чол. р.) + -a]	[(осн. сер. р.) + -a]
Давальний	[(осн. чол. р.) + -ovi(-evi/-єvi)] [(осн. чол. р.) + -y]	[(осн. сер. р.) + -y]
Знахідний	= наз. / род.	= наз.

Другим чинником, що підтримує формоделей давального на -у, могли стати міжмовні зв'язки – вплив російського формотворення, що має для іменників чоловічого й середнього роду лише одну формоделей давального з флексією -у. Однак спроможність флексій -ові(-еві/-єві) приєднуватись до іменникових основ середнього роду [33, с. 138; 35, с. 71; 31, с. 356-357; 39, с. 10], а також нейтралізація впливу російської мови сприяли активному виявленню тенденції до подолання омонімії в останні роки, що реалізувалось у значному розширенні (подекуди навіть всупереч нормативним обмеженням) сфери функціонування формоделей давального на -ові (-еві/-єві), що набуває панівного характеру і витісняє формоделей на -у, омонімічну родовому відмінкові, на периферію відмінкової словозміни.

В історичній перебудові системи відмінкових парадигм української мови спостерігаються певні зрушення, що намічають тенденцію до більш послідовного впровадження родового мотиваційного критерію, що підтримує існування кількох типів синтетичного відмінювання. У сучасній українській мові виразно окреслилися можливості впровадження власне родового мотиваційного критерію і перерозподілу трьох перших продуктивних типів відмінювання за власне родовою ознакою іменників. Тенденція до усунення омонімії родового й давального однини в парадигмах 2 та 3 відмін сприяє зближенню парадигм 1 та 3 «жіночих» відмін і водночас розмежуванню парадигми 2 відміни на дві – «чоловічу» та «середню» (див. табл. 3.).

Перерозподіл І–ІІІ продуктивних типів відмін сучасної української мови

Сучасний розподіл за відмінами				
	1 відміна	3 відміна	2 відміна	
Н.	осн. ж. р.+-а	осн. ж. р.+-∅	осн. чол. р.+ -∅/-о	осн. сер. р.+-о/-е
Р.	осн. ж. р.+-и/-і	осн. ж. р.+-і/-и	осн. чол. р.+-у/-а	осн. сер. р.+-а
Д.	осн. ж. р.+-і	осн. ж. р.+-і	осн. чол. р.+-ові/-у	осн. сер. р.+-у
Зн.	осн. ж. р.+-у	= наз. в.	= наз. / род. в.	= наз. / род. в.
Ор.	осн. ж. р.+-ою	осн. ж. р.+-ју	осн. чол. р.+-ом	осн. сер. р.+-ом
М.	осн. ж. р.+-і	осн. ж. р.+-і	осн. чол. р.+-і/-у/ові	осн. сер. р. +-і
Кл.	осн. ж. р.+-о/-е	осн. ж. р.+-е	осн. чол. р.+-у/-е	= наз. в.
	«жіноча» відміна		«чоловіча» відміна	«середня» відміна
Потенційний розподіл за відмінами				

Отже, розподіл іменників за типами відмін сучасної української мови не має остаточного зафіксованого характеру, натомість виявлені певні динамічні зрушення перспективного розвитку граматичної системи мови.

Література

1. Авдєєва С. Вживання флексії -и у формі родового відмінка однини іменників третьої та четвертої відмін в українській мові. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград, 2001. Вип. 31. С. 20–24.
2. Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови: нариси із словозміни та словотвору. Ужгород: Закарп. обл. кн.-газ. вид-во, 1960. 415 с.
3. Бевзенко С. П. Українська діалектологія: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1980. 246 с.
4. Бенвенист Э. Общая лингвистика: пер. с франц. Москва: Прогресс, 1974. 447с.
5. Братыщенко Л. Г. Снятие омонимии словоформ существительных. *Морфологический анализ научного текста на ЭВМ* / В. И. Перебейнос, Т. А. Грязнухина, Н. П. Дарчук и др. Киев: Наукова думка, 1989. С. 149–162.
6. Виноградов В. В. Русский язык (грамматическое учение о слове). 2-е изд. Москва: Высшая школа, 1972. 614 с.

7. Виноградов В. В. О грамматической омонимии в современном русском языке. Виноградов В. В. *Избранные труды: Исследования по русской грамматике*. Москва: Наука, 1975. С. 13–32.
8. Вихованець І. Р. Система відмінків української мови. Київ: Наукова думка, 1987. 231 с.
9. Головащук С. І. До правопису закінчень відмінюваних слів. *Український правопис: так і ні: Обговорення нової редакції «Українського правопису»* / ред.-упоряд. О. О. Тараненко. Київ: Рідна мова, Довіра, 1997. С. 81–86.
10. Горшкова К. В., Хабургаев Г. А. Историческая грамматика русского языка: учеб. пособие для ун-тов. Москва: Высшая школа, 1981. 359 с.
11. Граудина Л. К., Ицкович В. А., Катлинская Л. П. Грамматическая правильность русской речи: опыт частотно-стилистического словаря вариантов. Москва: Наука, 1976. 455 с.
12. Грачева О. А. Грамматический анализ русских флексий (разграничение грамматической омонимии и полифункциональности). *Филологические науки*. Москва, 1984. № 3. С. 44–50.
13. Дешериева Т. И. Структура семантических полей чеченских и русских падежей. Москва: Наука, 1974. 300 с.
14. Джура А. С. Синтаксична транспозиція відмінкових форм (на матеріалі іменникових форм родового відмінка) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2000. 19 с.
15. Золотова Г. А. Синтаксический словарь: Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса. Москва: Наука, 1988. 440 с.
16. Ільїнський Г. Як виникли українські форми наз. одн. сер. роду типу «зілля». *Збірник комісії для дослідження історії української мови* / Українська Академія наук. Т. 1. Київ, 1931. С. 61–76.
17. Керницький І. М. Система словозміни в українській мові на матеріалах пам'яток XVI ст. Київ: Наукова думка, 1967. 288 с.

18. Кнорина Л. В. Оценка семантической нагрузки падежа. Кнорина Л. В. *Грамматика, семантика, стилистика*. Москва: Ин-т русского языка РАН, 1996. С. 68–78.
19. Коваль А. П. Культура ділового мовлення: Писемне та усне ділове спілкування. Київ: Вища школа, 1974. 223 с.
20. Комарова Л. И. Качественные и количественные характеристики системы словоизменения существительных в современном украинском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.02. Киев, 1987. 18 с.
21. Крымский А. Украинская грамматика. Москва: Типография Вяч. Ал. Гатцукъ, 1907. Т. 1. 272 с.
22. Матвіяс І. Г. Іменник / *Сучасна українська літературна мова* / за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1969. С. 32–139.
23. Матвіяс І. Г. Іменник в українській мові. Київ: Рад. школа, 1974. 184 с.
24. Мучник И. П., Панов М. В. Морфология. Вступление / *Русский язык и советское общество: социолого-лингвистическое исследование. Морфология и синтаксис современного русского языка*. Москва: Наука, 1968. С. 9–18.
25. Німчук В. В. Проблеми українського правопису в ХХ ст. / *Український правопис (проект найновішої редакції)*. Київ: Наукова думка, 1999. С. 242–333.
26. Постановой В. В. Морфологические варианты имен существительных в современном украинском литературном языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.02. Ужгород, 1977. 22 с.
27. Самійленко С. П. Нариси з історичної морфології української мови: посібник для студ. філол. фак-тів пед. ін-тів: у 2 ч. Київ: Рад. школа, 1964. Ч. 1. 234 с.
28. Самійленко С. П. Іменник. *Історія української мови: Морфологія* / С. П. Бевзенко, А. П. Грищенко, Т. Б. Лукінова та ін. Київ: Наукова думка, 1978. С. 26–162.
29. Славутич Яр. Запропоновані зміни у «Правописному словнику» Г. Голоскевича. *Мовознавство*. Київ, 1994. № 1. С. 72–77.

30. Стрельчук Г. П. Граматична категорія відмінка в мові староукраїнських пам'яток. *Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського: зб. наукових праць. Серія: Філологія*. Вінниця, 2001. Вип. 3. С. 82–89.
31. Сучасна українська літературна мова / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. ; за ред. А. П. Грищенка. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Вища школа, 1997. 493 с.
32. Тимошенко Т. Д. Фонетичні і морфологічні особливості стильових різновидів української літературної мови. *Теоретичні проблеми лінгвістичної стилістики*. Київ: Наукова думка, 1972. С. 70–87.
33. Украинская грамматика / В. М. Русановский, М. А. Жовтобрюх, Е. Г. Городенская, А. А. Грищенко ; отв. ред. В. М. Русановский. Киев: Наукова думка, 1986. 360 с.
34. Український правопис. Харків: Держ. вид-во України, 1929. 103 с.
35. Український правопис. Харків: Рад. школа, 1933. 95 с.
36. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. 5-те вид., стереотип. Київ: Наукова думка, 1996. 240 с.
37. Хабургаев Г. А. Судьба вспомогательного глагола древних славянских аналитических форм в русском языке. *Вестник Московского ун-та. Сер. 9. Филология*. 1978. № 4. С. 42–53.
38. Чешко Е. В. История болгарского склонения. Москва: Наука, 1970. 320 с.
39. Юносова В. О. Варіантність відмінкових закінчень іменників в сучасній українській літературній мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1998. 18 с.
40. Якобсон Р. О. Морфологические наблюдения над славянским склонением (состав русских падежных форм). Якобсон Р. О. *Избранные работы*. Москва: Прогресс, 1985. С. 176–197.

Dubova O. A., Professor of the Department of Applied Linguistics, Educational and Scientific Humanitarian Institute of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), helen.evolucia@gmail.com

Homonymy of case flexions in the evolutionary aspect

The homonymy of case inflections is considered in order to identify its influence on the analysis of the Ukrainian language. The analysis was performed using the basic morphological unit – the form model. The evolutionary research of the homonymy of declensive flexions states that in the system of the Ukrainian language the changes aimed at the overcoming of semantically unjustified homonymy take place. The tendency to overcome semantically unjustified inflectional homonymy is not a manifestation of analytical processes, but instead determines the consistent application of the generic motivational criterion to the restructuring of the system of types of declension.

Key words: noun, declension, case, flexion, homonymy of flexions.